

Kriminalitet i en population af patienter med sår i tolvfingertarm og mavesæk og med pseudo-ulcus

Af overlæge K. VISKUM, Vejle

En sammenhæng mellem kriminalitet og psykiske lidelser er i Danmark blevet beskrevet af Fremming (2), der i sit disputatsarbejde påviste, at der blandt personer født på Bornholm i årene 1883—87 var flere kriminelle blandt de psykisk afvigende end blandt psykisk normale. En tilsvarende undersøgelse af personer med en legemlig sygdom synes aldrig foretaget. En undersøgelse af patienter med tre typer af mavesår afslørede, at disse patienter for 19.5 procents vedkommende havde været indlagt i psykiatrisk afdeling, hvilket er væsentlig flere end forventet. Ifølge Fremming (2) kunne man således forvente, at patienter med mavesår skulle have en højere frekvens af kriminalitet end normalbefolkningen. For nærmere at undersøge denne hypotese er 1819 mænd med tre typer af mavesår undersøgt for kriminalitet ved opslag i Rigsregistraturen.

Materiale:

I årene 1938 til 1952 blev 1819 mænd indlagt i medicinsk afdeling C, Bispebjerg Hospital, København, med sår i tolvfingertarm, mavesæk eller med symptomer på disse lidelser (sure opstød, sultsmerter med spiselindring og/eller maveblødning), men uden at der ved røntgenundersøgelse kunne påvises et sår i tolvfingertarm eller mavesæk. Disse patienters sygdom betegnes ofte som pseudo-ulcus syndromet (Krag (3)).

I tabel 1 ses de 1819 patienter fordelt efter ulcustype og alder. Patienter med sår i mavesæk var som helhed noget ældre end patienter med sår i tolvfingertarm, som igen var ældre end patienter med pseudo-ulcus syndromet. I tabel 2 er patienternes erhverv ved indlæggelsen eller før deres pensionering angivet. Socialgruppe 7 og 8 (Svalastoga (4)) dominerer. Patienternes videre skæbne efter indlæggelsen i 1938—1952 er undersøgt i årene 1970—1971, hvor blandt andet hyppigheden af indlæggelse i psy-

---

Fra medicinsk afdeling C og psykiatrisk afdeling E, Bispebjerg Hospital, København.

Denne studie er blevet støttet af legater fra P. Carl Pedersens fond og Kong Christian X's fond. Databehandlingen er velvilligst foretaget af forsikringselskabet DANA. — Personalet ved Rigsregistraturen takkes for den store hjælp ved arbejdets gennemførelse. — Lektor, cand. jur. Preben Wolf takkes for værdifuld kritik af manuskriptet.

Tabel 1: Aldersfordelingen i de tre sygdomsgrupper på det tidspunkt patienterne indgik i undersøgelse.

Alder i år	Tolvfinger- tarmsår	Sår i mavesæk	Pseudo-ulcus	Total
≤ 20	26	0	36	62
21—40	384	25	245	654
41—60	491	91	245	827
61—80	151	41	77	269
> 80	5	1	1	7
Total	1057	158	604	1819
Undersøgt i Rigs- registraturen	1031	152	597	1780

kiatrisk afdeling og hyppigheden af operation for mavesår blev undersøgt (5). Det viste sig her som anført, at 19.5 % eller 354 patienter (heri er ikke medregnet personer under retspsykiatrisk observation) havde været indlagt i psykiatrisk afdeling, og at 731 (40.2 %) i løbet af observations perioden var blevet opereret for mavesår. Imellem den initiale indlæggelse og efterundersøgelsen gik mellem 18 og 31 år, således at kun ca. 10 % af patienterne på efterundersøgelsestidspunktet var under 50 år.

Resultater:

Af de 1819 mænd i undersøgelsen var 39 så gamle, at de ikke længere ville have haft kort i Rigsregistraturen, og de er derfor udskudt. Blandt de resterende 1780 mænd var 373 (21 %) ifølge

Tabel 2: Patienternes beskæftigelse på det tidspunkt de indgik i undersøgelsen eller for pensionister deres tidligere beskæftigelse.

	N	%
Uoplyst	17	0.9
Ufaglært arbejder	889	48.9
Faglært arbejder	549	30.2
Underordnet kontorphersonale	143	7.9
Butiksindehavere	184	10.1
Akademikere/lerede	23	1.3
Andet	14	0.8

Tabel 3: Lovovertrædere blandt 1780 mænd, som er opdelt efter deres sygdom og efter den forseelse, som medførte den højeste straf. Desuden er antallet af lovovertrædere, som har været indlagt i psykiatrisk afdeling, anført.

	Tolvfinger- tarmsår		Sår i mavesæk		Pseudo- mavesår		Total		Lovovertrædere indlagt i psykia- trisk afdeling	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Voldsforbrydelser	14	6.0	1	3.4	5	4.5	20	5.4	9	45
Tyveri, hæleri	85	36.5	14	48.3	48	43.2	147	39.4	44	30
Bedrageri	22	9.4	2	6.9	9	8.1	33	3.8	12	36
Bedrageri mod offent- lig myndighed	8	3.4	1	3.4	4	3.6	13	3.5	3	23
Kriselove	18	7.7	1	3.4	11	9.9	30	8.0	7	23
Landssvig	3	1.3	2	6.9	3	2.7	8	2.1	0	0
Sexualforbrydelser	16	6.9	1	3.4	6	5.4	23	6.2	9	39
Overtrædelse af politivedtægt	40	17.2	3	10.3	11	9.9	54	14.5	16	30
Motorkørsel under alkoholpåvirkning	27	11.6	4	13.8	14	12.6	45	12.1	10	22
Total	233	100.0	29	99.8	111	99.9	373	100.0	110	29.5
% af alle patienter	22.6		19.1		18.6		21.0			

Rigsregistraturen blevet dømt for overtrædelse af straffelove, særlove eller politivedtægt.

I tabel 3 redegøres for arten af lovovertrædelserne, idet registreringen i tabellen er sket under den lovovertrædelse, som medførte den højeste straf, hvis de var dømt for flere forhold. Det fremgår, at der er små forskelle i hyppigheden af straffede i de tre sygdomsgrupper som helhed, men de er så små, at de let kan være opstået ved et tilfælde. Ligeledes er der forskelle i hyppigheden af de forskellige lovovertrædelser i de tre sygdomsgrupper, men også disse er af en sådan størrelsesorden, at de meget vel kan være opstået ved tilfældighed. Den hyppighed med hvilken de straffede havde været indlagt i psykiatrisk afdeling varierede en del med typen af lovovertrædelse, men tallene er små og må derfor vurderes med forsigtighed. Da der ikke var væsentlig forskel mellem de tre sygdomsgrupper med hensyn til kriminalitet, behandles de i det følgende under et.

Lovovertrædernes alder ved første forseelse er anført i tabel 4. Det fremgår, at kun 10.2 % havde begået deres første lovovertrædelse efter halvtredsårsalderen. Aldersfordelingen ved den første

Tabel 4: Alder ved første forseelse.

Alder	Antal	%
≤ 20	68	18.2
21—30	110	29.5
31—40	95	25.5
41—5x	62	16.6
51—60	26	7.0
> 60	12	3.2
	373	100.0

lovovertrædelse (tabel 5) varierede med typen af kriminalitet. Det laveste aldersgennemsnit havde personer, som var dømt for vold, tyveri og hæleri, højst de, som var dømt for motorkørsel i alkohol påvirket tilstand.

Tabel 5: Gennemsnitsalder ved første lovovertrædelse.

	Gennemsnits- alder i år
Voldsforbrydelse	26.4
Tyveri, hæleri	26.0
Bedrageri	31.2
Bedrageri mod offentlig myndighed	41.8
Kriselove	31.1
Landssvig	33.0
Sexualforbrydelser	34.4
Overtrædelse af politivedtægt	41.0
Motorkørsel under alkoholpåvirkning	44.9

52.8 % af lovovertræderne havde begået mere end én forseelse. I tabel 6 er patienterne igen inddelt efter den lovovertrædelse, som medførte den højeste straf, hvis der var lovovertrædelser af flere typer. Mange patienter havde begået forseelser hørende til flere grupper. Ved beregningen af det totale antal forseelser er alle overtrædelser af politivedtægten medtaget. Engangsovertræderne udgjorde i de fleste grupper ca. 50 %, men blandt voldsforbrydere var procenten dog nede på 25 og for bedrageri mod offentlig myndighed helt oppe på 79.9 %. I grupperne voldsforbrydelser og tyveri, hæleri var procenten af personer med over 3 forseelser væsentlig højere end i de øvrige større grupper.

Tabel 6: Lovovertrædere fordelt efter antallet af forhold pr. lovovertræder.

	Antal lovovertrædere								Antal lovovertrædelser blandt personer over 3 forhold
	1		2		3		over 3		
	N	%	N	%	N	%	N	%	
Voldsforbrydelser	5	25.0	3	15.0	4	20.0	8	40.0	59
Tyveri, hæleri	66	44.9	20	13.6	14	9.5	47	32.0	396
Bedrageri	12	36.4	10	30.3	6	18.2	5	15.2	29
Bedrageri mod offentlig myndighed	10	76.9	1	7.7	1	7.7	1	7.7	4
Kriselove	16	53.3	6	20.0	3	10.0	5	16.7	29
Landssvig	3	37.7	2	25.0	0	0	3	37.5	14
Sexualforbrydelser	11	47.8	4	17.4	4	17.4	4	17.4	28
Politivedtægt	31	57.4	8	14.8	3	5.6	12	22.2	91
Motorkørsel + alkohol	22	48.9	14	31.1	4	8.9	5	11.1	36
Totale antal lovovertrædere	176	47.2	68	18.2	39	10.5	90	24.1	373
Totale antal forhold	176	15.8	136	12.2	117	10.5			686 61.5 % 1115

Blandt de 373 straffede havde 168 begået en eller flere af deres lovovertrædelser, mens de var påvirkede af alkohol. Det var kun lykkedes at få oplysning om alkoholforbruget hos 1143 (63 %) af de 1819 patienter. I tabel 7 sammenlignes det daglige alkoholforbrug hos de 168, som var straffede for forseelser begået under alkoholfåvirkning med alkoholforbruget hos resten af patienter.

Tabel 7: Dagligt alkoholforbrug blandt 168 personer, som under indflydelse af alkohol begik strafbar handling, samt det daglige alkoholforbrug blandt alle andre patienter i undersøgelsen.

Alkoholforbrug	Straffet for forseelse begået under alkohol- påvirkning		Alle andre patienter	
Intet dagligt forbrug	14	10 %	202	20 %
1—4 genstande dgl.	52	37 %	558	56 %
5—9 genstande dgl.	19	13 %	108	11 %
10 eller flere genstande dgl.	57	40 %	133	13 %
	142		1001	
Uoplyst	26		650	

terne. Det ses, at alkoholforbruget i den første gruppe var klart det største, og at det således ikke beror på en tilfældighed, at netop disse patienter var alkoholpåvirkede under den kriminelle handling. Blandt de 373 straffede mænd havde ialt 110 (29.5 %) været indlagt i psykiatrisk afdeling, hvorimod kun 244 (17.3 %) af de 1407 ustraffede patienter havde været indlagt i psykiatrisk afdeling. Disse to tal er med sikkerhed forskellige ($p < 0.00025$). Omvendt havde blandt 354 patienter, som havde været indlagt i i psykiatrisk afdeling, 110 (31.1 %) været straffet mod 263 (18.4 %) blandt 1426 patienter, som ikke havde været indlagt i psykiatrisk afdeling. Også disse to tal er med sikkerhed forskellige ($p < 0.00025$).

Tabel 8: Den psykiatriske diagnose blandt 110 lovovertrædere, som havde været indlagt i psykiatrisk afdeling og blandt ustraffede patienter.

	Straffede		Ustraffede	
	N	%	N	%
Alderdomssvækkelse	4	3.6	39	16.0
Psykopathi	62	56.4	54	22.1
Neuroser	27	24.6	81	33.2
Reaktive sindssygdomme	2	1.8	5	2.0
Manio-depressiv sindssyge	0	0	13	5.3
Ungdomssløvsind (schizofreni)	4	3.6	10	4.1
Affekt reaktioner	8	7.3	12	4.9
Andre diagnoser	3	2.7	30	12.3
	110	100.0	244	99.9

I tabel 8 ses de psykiatriske diagnoser blandt 354 patienter, som havde været indlagt i psykiatrisk afdeling. Patienterne er delt i straffede og ustraffede, og for hver psykiatrisk diagnose er angivet den procentiske andel, som den udgjorde af det totale antal psykiatriske diagnoser i gruppen. Ved alderdomssvækkelse forstås forvirring og hukommelsestab i alderdommen. Reaktive psykoser er sindssygdomme udløst af udefra kommende belastning, og affektreaktioner er reaktioner af ikke sindssyg karakter, som f. ex. ukontrollerbar vrede eller hidsighed opstået på grund af ydre påvirkning. Det ses, at psykopathi var relativt langt hyppigere blandt lovovertrædere end blandt ikke kriminelle ($p < 0.00025$). Den øgede hyppighed af kriminelle med affektreaktioner er derimod ikke significant. De øvrige psykiatriske diagnoser viser ingen overvægt blandt de kriminelle.

I en tidligere undersøgelse (5) kunne det vises, at patienter, som opereredes for mavesår, hyppigere havde været indlagt i psykiatrisk afdeling. Blandt opererede fandtes også flere kriminelle end blandt ikke opererede ($p < 0.025$), og denne forskel kan forklares ved det større antal indlagte i psykiatrisk afdeling med den større kriminalitet, som er påvist blandt dem (tabel 9).

Tabel 9: 1780 patienter delt op efter operation for ulcus, lovovertrædelse og indlæggelse i psykiatrisk afdeling.

	Alle	Straffede		Indlagt i psykiatrisk afdeling	
Opererede	729	178	24.4 %	188	25.8 %
Uopererede	1051	195	18.6 %	166	15.8 %
	1780	373	21.0 %	354	19.9 %

Endelig havde 19 (5.1 %) af de lovovertrædere begået selvmord mod 37 (2.6 %) blandt de 1407 ikke lovovertrædere. Disse tal er statistik forskellige ($p < 0.0125$).

En tilsvarende undersøgelse af 771 kvinder med mavesår viste, at 24 (3.1 %) havde været straffet. Kvinderne er iøvrigt ikke yderligere analyseret.

Diskussion:

De tre undersøgte sygdomsgrupper er definerede ved lokaliseringen af såret og ved deres symptomer. På en række punkter afviger de tre sygdomme fra hinanden, men de må dog anses for nært beslægtede, idet overgang fra en sygdomsgruppe til en anden ofte finder sted. Det diskuteres stadig, om man skal betragte disse tre sygdomme som selvstændige enheder eller som forskellig manifestation af den samme grundlidelse.

I det foreliggende materiale kunne det ved sammenligning med Fremmings undersøgelse (2) vises, at patienterne ca. dobbelt så hyppigt som forventet var psykisk afvigende. Fremming (2) kunne vise, at hyppigheden af kriminalitet var større blandt psykisk afvigende end i normalbefolkningen, så man måtte a priori vente, at også ulcuspatienter havde en øget kriminalitet.

Wolf og Høgh (6) har undersøgt kriminaliteten i Danmark på grundlag af Svalastogas (4) populationsstudie. Dette studie omfatter et repræsentativt udsnit af befolkningen i hele Danmark, mens alle patienterne i det nuværende materiale i hele deres liv eller i en del af dette har boet i København, hvor kriminaliteten er højere end i landet iøvrigt. I deres undersøgelse er medtaget

sager, som ikke har ført til domfældelse p. gr. a. bevisets stillign, forældelse, privat tiltalefrafald eller bagatelsag, hvilket ikke er sket i den nuværende undersøgelse, hvor kun sager, der har medført sanktion er medtaget. Iøvrigt har indsamlingen af informationer fra Rigsregistraturen været foretaget helt på linje med Wolfs og Høghs (6).

Aldersmæssigt er der også sammenlignelighed, idet alle personerne i det foreliggende materiale som i Wolfs og Høghs (6) var over 20 år på opførelsestidspunktet.

Kriminalitetsmønstret er ikke opgjort på helt sammenlignelig måde i de to studier, men synes i store træk at være identisk. Som både påvist af Wolf og Høgh (6) og af Christiansen (1) er første gangs kriminalitet langt hyppigst i 2, 3 og 4 decade, men førstegangsforsøelser begås også af personer over 50 år. I det foreliggende studie var dette især tilfældet i gruppen motorkørsel i alkoholpåvirket tilstand. Da ca. 10 % af patienterne i den foreliggende undersøgelse var under 50 år, kan der forventes en fortsat stigning i den samlede gruppes kriminalitet i de kommende år, omend stigningen kan ventes at være beskedent.

Wolf og Høgh (6) kunne vise, at 63 % af deres probander kun var registreret 1 gang mod ca. 50 % i det foreliggende materiale. Svarende hertil var det gennemsnitlige antal lovovertrædelser kun lidt over 2 per lovovertræder hos Wolf og Høgh (6) mod 3 i den foreliggende undersøgelse. Flergangsovertræderne forekom som hos Wolf og Høgh (6) især i grupperne volds- og berigelsesforbrydelser.

Næsten halvdelen af lovovertræderne havde begået én eller flere lovovertrædelser under alkoholpåvirkning, og antallet af alkoholister i denne gruppe var stort. Det store antal alkoholikere blandt de kriminelle er også påvist i Fremmings proband undersøgelse (2).

Kriminaliteten blandt psykisk afvigende var significant større end blandt de øvrige patienter, og som Fremming (2) påviste, fandtes kriminaliteten især at være stor blandt psykopater.

Der kunne i det foreliggende materiale ikke påvises nogen forskel i kriminalitetsfrekvensen i de tre sygdomsgrupper, ligesom der ikke var forskel på hyppigheden af indlæggelse i psykiatrisk afdeling i de tre grupper (5). Der er ved denne undersøgelse således ikke påvist væsentlig forskel på de tre grupper, hvad angår psykisk konstitution.

Efter Svalastoga (4) tilhørte 85 % af patienterne i det foreliggende studie socialgruppe 7 og 8. Den forventede kriminalitet i disse grupper er ifølge Wolf og Høgh (6) 20—22 %.

Hvis Wolf og Høghs (6) kriminalitets frekvenser appliceres på socialgruppen i materialet, findes et forventet antal straffede på ca. 369 eller 20,7 %. I Wolf og Høghs frekvenser for kriminalitet

er som anført også medtaget personer, som er registreret, men ikke domfældte, hvilket man i sammenligningen mellem det beregnede og det observerede antal kriminelle må være opmærksom på. Forskellen skulle i virkeligheden have været noget større. På den anden side er Wolfs og Høgghs frekvenser for kriminalitet beregnet på landsbasis, og derfor noget for lave for Københavnsområdet, hvor det foreliggende materiale stammer fra. Selv med disse to reservationer over for sammenligningen synes det forsvareligt at konkludere, at den observerede kriminalitetsfrekvens ret nøje svarer til den forventede.

Det øgede antal kriminelle blandt patienter, som opereredes for mavesår, sammenlignet med uopererede patienter, kan ligeledes forklares ved det større antal psykisk afvigende i den første gruppe. Formentlig opereres en del patienter med mavesår netop fordi de ved deres psykiske habitus selv fremprovokerer en operation (5).

Sammenfatning — konklusion.

Blandt patienter med tre typer mavesår fandtes en kriminalitet, som var identisk i de tre grupper, og som viste god overensstemmelse med den forventede kriminalitet. Dette til trods for, at der i materialet var et større antal end forventet af psykisk afvigende, blandt hvilke kriminaliteten var klart større end blandt ikke psykisk afvigende.

Blandt patienter, som var opereret for ulcus, fandtes en højere frekvens af kriminalitet end blandt uopererede patienter. Dette kunne forklares af den højere frekvens af psykisk abnorme mellem de opererede.

K. Viskum

LITTERATUR

1. Christiansen, K. O. og A. Nielsen: Nulevende straffede mænd i Danmark. Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab. 18—28, 1959.
2. Fremming, K. H.: Sygdomsrisikoen for sindslidelser. Munksgaard, København 1947.
3. Krag, E.: Pseudo-ulcus syndromet. Århus 1967.
4. Svalastoga, K.: Prestige Class and Mobility. Gyldendal. København 1959.
5. Viskum, K.: Mind and ulcer. Acta psychiatrica Scandinavica 51, 182—200, 1975.
6. Wolf, P. og E. Høggh: Kriminalitet i velfærdssamfundet. Paludans Fiolbibliotek 1971.